

О. І. БОГДАНОВ

(Біла Церква)

НОВІ ДАНІ ПРО ДРЕВНЬОРУСЬКЕ МІСТО БІЛА ЦЕРКВА

Біла Церква є одним з найдревніших міст нашої країни. Проте її історичні пам'ятки ще не знайшли достатнього відображення в літературі. Дослідження їх могло дати деякий новий фактичний матеріал для розв'язання ряду загальних проблем історії нашої Батьківщини, зокрема історії Київської Русі.

Вивчення пам'яток цього часу немислиме без детального археологічного дослідження території міста і його околиць, бо тільки на основі об'єктивних даних залишків матеріальної культури можна вирішити різноманітні питання і в тому числі, наприклад, питання про місцезнаходження і кордони Білоцерківського (Юр'ївського) городища.

Оскільки приступити до широких археологічних робіт без достатнього обґрунтування було більш чим ризиковано, Білоцерківський історико-краєзнавчий музей ще в 1949 р. почав провадити з метою накоплення фактичного матеріалу систематичні спостереження за земляними роботами, які здійснювались в місті та його околицях різними організаціями і приватними особами.

Першою істотною знахідкою, яка виправдала обраний метод, був потужний культурний шар, виявлений на території Сільськогосподарського інституту (площа Свободи), де в той час провадилися досить значні земляні роботи.

Культурний шар залягав тут на глибині 1,7 м, легко простежувався на протязі всього котлована і повсюдно був насичений фрагментами глиняного посуду XI—XII ст. ст. Зокрема, тут була знайдена нижня частина глиняного горшка і черинь глинобитної печі із залишками золи та обгорілих кісток домашніх тварин.

Фрагменти слов'янського посуду були зібрані в великій кількості і при спостереженні за земляними роботами, що провадилися при відбудові триповерхового будинку на площі Свободи. Ця ділянка являє собою продовження території Сільськогосподарського інституту і відокремлюється від нього лише невеликим сквериком.

У дворі будинку № 8 по Росевій вулиці було виявлено древнє поховання. Крім людського кістяка, що знаходився на глибині 0,7 м, у цьому похованні було знайдено п'ять уламків глиняного посуду XI—XII ст. ст.

Велика кількість фрагментів глиняного посуду цього ж часу була знайдена в різного роду відслоненнях на території бувшої фортеці, що вже само по собі ставить під сумнів твердження багатьох істориків про те, що Білоцерківська фортеця була закладена лише в першій половині XVI ст. польськими феодалами.

Цікаво відмітити, що подібні знахідки слов'янського посуду, древніх поховань і інших слідів матеріальної культури XI—XII ст. ст. зустрічалися на цих ділянках і раніше.

Всі ці розрізнені археологічні знахідки, не будучи, природно, вичерпними матеріалами, дають, проте, підставу зробити деякі важливі висновки. Зокрема, вони вказують на те, що пізніша Білоцерківська фортеця була закладена поляками на місці слов'янського укріплення, навкруги якого розташовувалося поселення. Найбільша кількість знахідок припадає на район площі Свободи, поздовжня вісь якого має напрямок з сходу на захід і йде паралельно з річкою, і суміжні з площею ділянки.

Наведені відомості можуть служити підставою для планування і проведення детального археологічного дослідження в майбутньому.

О. И. БОГДАНОВ

НОВЫЕ ДАННЫЕ О ДРЕВНЕРУССКОМ ГОРОДЕ БЕЛАЯ ЦЕРКОВЬ

Резюме

Во время наблюдений за земляными работами, проводимыми в г. Белая Церковь и его окрестностях, на территории Сельскохозяйственного института (площадь Свободы) установлено наличие мощного культурного слоя XI—XII вв., характеризуемого многочисленными фрагментами керамики и остатками жилых сооружений; во дворе дома № 8 по Росевой улице обнаружено погребение XI—XII вв.; на территории древней крепости найдено большое количество фрагментов славянской керамики этого времени, позволяющих утверждать, что Белоцерковская крепость была построена в XVI в. на месте славянского укрепления времен Киевской Руси.
